

A photograph of a forest path with sunlight filtering through the trees. The path is covered in fallen leaves, and the trees are tall and slender with green foliage. Sunlight rays are visible through the canopy on the left side.

**Stadshager
Bos** van, voor en
door bewoners

Stadshager Bos Plan

Auteurs:

Arjan, Jorien, Sjan,
Erik, Marieke, Spencer

Versie:

Februari 2023

**Het idee: van, voor en door
bewoners**

Het Stadshager Bos: een bos van, voor en door bewoners

Om te wandelen, te spelen, je hond
uit te laten, op te eten en meer

Stel je voor dat er een bos staat waar je kunt ontspannen en sporten, wat je (deels) op kunt eten en waar kinderen lekker kunnen ravotten. Een bos wat van de bewoners van Stadshagen is. Waar bewoners bepalen hoe er met het bos wordt omgegaan. Waar maatschappelijke organisaties een rol hebben in de aanplant en het beheer. Waar scholen kinderen kunnen leren over groen en waar kinderen wat ze geleerd hebben in de praktijk mogen brengen. Wat gebieden aan elkaar verbindt en de natuurwaarde en aantrekkelijkheid van de omgeving verhoogd. Dat is het Stadshager Bos.

Stadshager Bos

Rijke historie: Oerbos Zwolle

Van het jaar 0 tot 531 na Chr. was er een oerbos in Stadshagen

Tijdens bouwwerkzaamheden zijn restanten van het oerbos gevonden waarvan stukken zwart hout tentoongesteld zijn in het Cultuurhuis. Er zijn zelfs tafels van gemaakt! Het oerbos is een prachtige kapstok om een nieuw cq. hersteld bos aan op te hangen.

Stadshager Bos

De kracht van bomen

Overstromingsremmer

Omzetgenerator

Ontstresser

Voedselafabriek

Insectenhotel

Zonnescherm

Airconditioner

Luchtfilter

Carboncompensator

1 boom

10

m3 CO2-reductie

1

°C verkoeling

150

liter wateropname

7.483

beestjes

5 bomen

50

m3 CO2-reductie

1,24

°C verkoeling

750

liter wateropname

37k

beestjes

10 bomen

100

m3 CO2-reductie

1,52

°C verkoeling

1.500

liter wateropname

74k

beestjes

Doelstellingen

Het Stadshager Bos kan op veel beleidsterreinen ondersteunen

Niet in de laatste plaats ook bij het creëren van een fijne rust- en beweegplek

1. Het veiligstellen van voldoende groen in de wijk voor huidige en toekomstige generaties
2. Het opvangen van CO2 en fijnstof van lokaal en regionaal, in balans met aantal inwoners
3. Het opvangen van stortbuien, wateropname, waterberging en het tegengaan van overstromingen
4. Het huisvesten van insecten, struiken en kleine begroeiing zoals mossen (insectenhotel)
5. Behoud van (bedreigde) diersoorten
6. Het bieden van een rustplek voor inwoners om stress tegen te gaan
7. Natuureducatie voor jong en oud
8. Als verbinder van gebieden en uitloop uit de wijk
9. Om de aantrekkelijkheid van Stadshagen en Westenholtte te vergroten
10. Ontlasting van andere Zwolse gebieden
11. Het kweken van fruit en noten als eetbaar bos waar iedereen mag plukken: lokale voedselproductie
12. Het tegengaan van hittestress als zonnesherm en verkoelen van de omgeving
13. Als airconditioner: het bieden van koele en frisse lucht/zuurstof
14. Als plek om te ontspannen en te sporten, het stimuleren van bewegen

Doelen en bereik

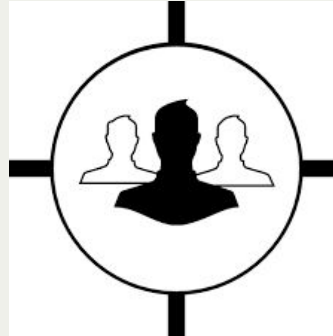
De voorgaande bewonersinitiatieven (waarvan diverse acties nog lopen) hebben laten zien dat mensen bereid zijn aan te sluiten en mee te helpen. Het Stadshager Bos alleen al kent een groep van 400 mensen die steunt en actief een bijdrage wil leveren. Voor het Stadshager Bos is de doelstelling om binnen een paar jaar tijd 100.000 bomen aan te planten, verdeeld over 20% in de wijk, 10% in tuinen van bewoners en 70% in een groot bos aan de rand van de wijk. In het jaar 2023 zijn we o.l.v. Otto en Bram (ook van Voedselbos Zwolle) een kerngroep van 25 vaste vrijwilligers werven, die na 2023 actief blijven in de Wijkwekerij, zodat deze kan blijven bestaan totdat de bomen naar het definitieve Stadshager Bos en elders (in wijk en tuinen) kunnen.

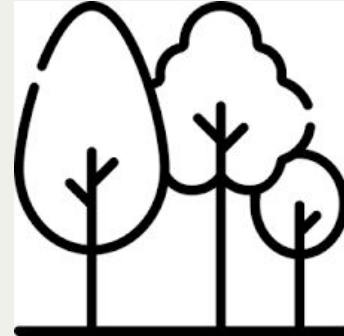
100.000 bomen

Steun biodiversit.

2.000 deelnemers

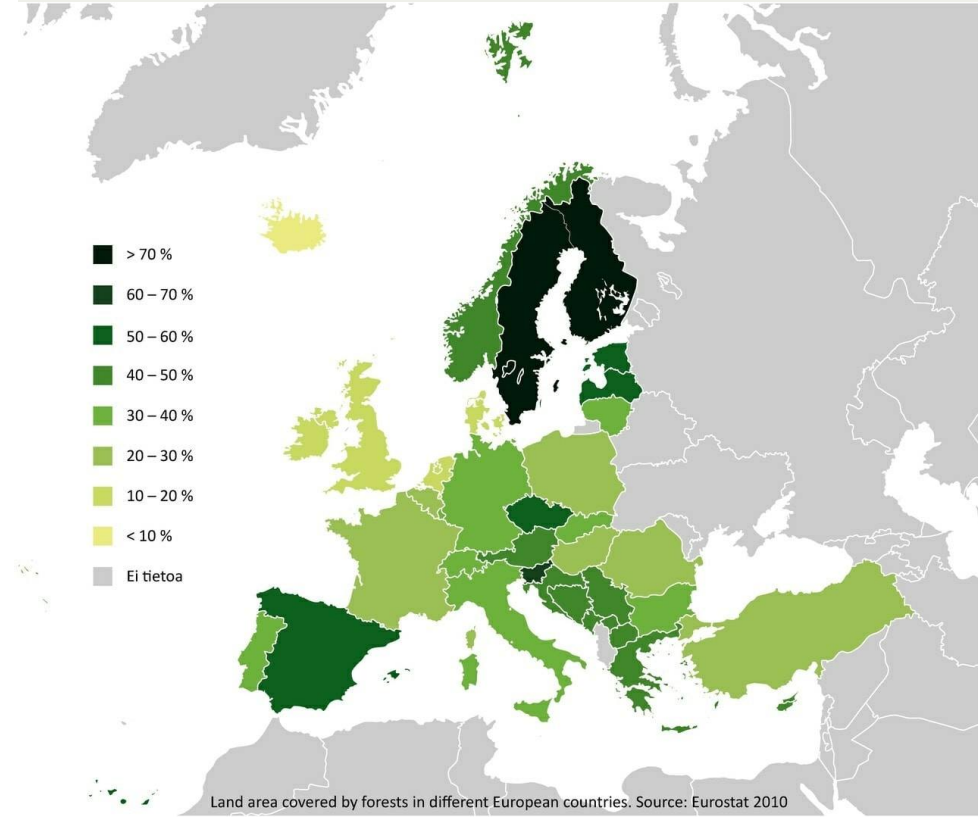

Capaciteit hub: 17K

Bos in Nederland in cijfers

In Nederland is er in 100 jaar ruim 90% ontbost

De naam Holland komt oorspronkelijk van
'Holtland' of 'Houtland', uit een tijd dat
Nederland nog grotendeels bedekt is met
bossen

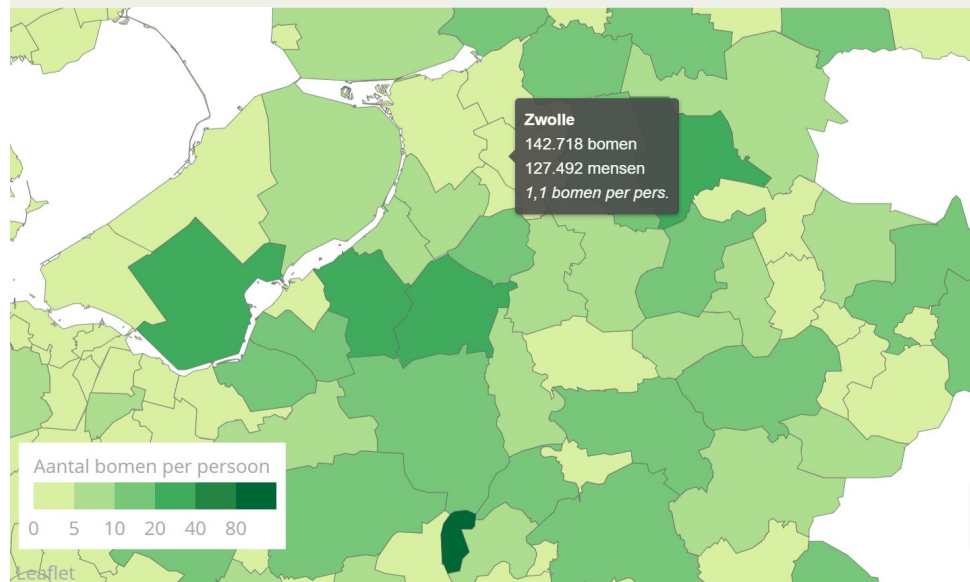

Bos en groen in Zwolle in cijfers

Ook in Zwolle staan er weinig bomen t.o.v. aantal inwoners

Bomen zijn multi-taskers en er staan er veel te weinig in Stadshagen: 0,28 per inwoner (Amsterdam: 0,3 bomen per inwoner)

Zwolle is binnen de Regio Zwolle de onderste op de lijst: met slechts 1,1 boom per inwoner is er geen gemeente die zo weinig bomen heeft als Zwolle.

Soorten bomen en beplanting

Inheems, niet inheems en voedselbos

De mix van inheems (hoort hier thuis),
niet-inheems (betere hitteresistentie) en
voedsel is wat ons betreft de ideale
combinatie

De opzet is om tot een hele mooie mix te
komen voor de brainstormgroep: inwoners
(met en zonder ervaring), de stadsecoloog,
Erik de Kruif (Landschap Overijssel) en
Provincie Overijssel.

In de mix van aanplant houden we rekening
met diverse factoren, waaronder het
veranderende klimaat.

Samenvatting Uitkomst onderzoek Urban Forestry – Windesheim

Zoé Kerkhof, Eva Nippel, Marit Oomens en Mirre Timmers (Honours College)

Urban Forestry – Windesheim

SCOPE

Dit onderzoeksproject richt zich op de bestaande trends en mogelijke toekomstscenario's voor bosbehoud en het onderhoud van het Stadshagerbos. Volgens een initiatief van de bewoners van Stadshagen is er een gebrek aan groen en vooral bomen in de wijk. Een bos zou op verschillende niveaus veel voordelen opleveren. Het project richt zich op **SDG 3** goede gezondheid en welzijn, **SDG 11** duurzame steden en gemeenschappen, **SDG 13** klimaatactie en **SDG 15** leven op het land.

CONCLUSIE

We vonden drie belangrijke onderwerpen die relevant zijn voor ons rapport over het Stadshager Bos. In eerste instantie hebben bossen een vitale invloed op de mentale en fysieke gezondheid van mensen. Of het nu direct is door het loslaten van stress tijdens een wandeling of indirect door het verbeteren van de lucht- en watercondities, er zijn veel voordelen voor de mens te vinden. Ten tweede wordt burgerparticipatie een relevante trend en werden verschillende succesfactoren geïdentificeerd. Ten slotte zijn bossen belangrijke ecosystemen, ze bieden habitats en moeten zorgvuldig door de mens worden beheerd, trends zijn bomen die beter zijn aangepast aan klimaatverandering, of zelfs bossen als beperkingsinstrument tegen verlies aan biodiversiteit.

Strategie, Kotter model

Sociale cohesie van burger, gemeente & provincie

ADVIES

- Creëer een gevoel van urgentie voor het toekomstige bos. Laat zien dat er behoefte is aan groenere gebieden in de buurt.
- Bouw een leidende coalitie: mensen met verschillende achtergronden en meningen komen samen op voor het bos.
- Vorm een strategische visie en initiatief: het is belangrijk om te laten zien hoe de toekomst anders kan zijn dan het verleden en heden.
- Schakel een vrijwilligersleger in: geef mensen een reden en motivatie om zich bij het initiatief aan te sluiten. Hoe meer mensen, hoe meer macht.
- Maak actie mogelijk door barrières zoals ineffectieve praktijken weg te nemen en echte impact te creëren
- Genereer korte termijn overwinningen: vier mijlpalen en houd de voortgang bij. Dit geeft energie en motivatie.
- Hou versnelling vol: zodra het doel is bereikt, is verder werk nodig. Burgers kunnen bij het werk worden betrokken als er eenmaal een bos is.
- Creëer verandering: leidt mensen naar het bos met verschillende activiteiten: gedeelde verantwoordelijkheid.

4 scenario's

Scenario 1

Er werd een bos met weinig diversiteit aangeplant en het bos hielp niet mee om de temperatuurstijging en de effecten van klimaatverandering aan te pakken. Het is nu te laat om terug te gaan naar een meer divers bos.

Scenario 2

Een verhaal over een moeder en een kind die hun hond uitlaten in het bos in 2045. Het kind leert en ziet het belang van het bos en wil graag helpen met het onderhoud. Dit is het best mogelijke resultaat.

Scenario 3

In het ergste geval in 2045 is er een dystopisch Stadshagen. Een buurt zonder bos en de temperaturen zijn te warm om buiten te zijn. De gezondheid van de bevolking is slecht en de weinige natuur die nog over is, staat op het punt om te sterven door de vele droogtes.

Scenario 4

Als er in 2045 weinig deelname is, is er een jong en klein divers bos. Het zijn privé partijen die helpen bij het projecten initiatief, maar de motivatie van burgers is laag.

Samenvatting

Scenario 1

- Lage biodiversiteit
- Hoge deelname

Leegbos, lage nutswaarde

Scenario 2

- Hoge biodiversiteit
- Hoge deelname

Rijkbos, blijde burger

Scenario 3

- Hoge biodiversiteit
- Lage deelname

Een dystopisch Stadshagen

Scenario 4

- Lage biodiversiteit
- Lage deelname

Een nieuwe privaat eigenaarschap

Stadshager Bos

Landschap Overijssel:

Een bos op het oude land van de Mastenbroek

Erik de Kruif

This is a historical map of the Middelste Broomsekerke area, showing the Middelste Broomsekerke, the Middelste Broomsekerke, and the Middelste Broomsekerke. The map features a central grid of fields, with various villages and hamlets labeled, including Schoot, Van Yselmuiden, and Zwol. The map is oriented with North at the top, and the Middelste Broomsekerke is the central focus.

- Deltagebied met veel rivieren en krekten.
- Veel zeeklei, tegenwoordig is er zelfs nog blauwe klei te vinden in achtertuinen
- 2000 jaar oud hout gevonden Milligerplas
Resten van Elsen, Eiken en Essen
- Mastenbroekerpolder is de oudste polder van Nederland, ingepolderd rond 1364.
- 1825 laatste grote overstroming, water tot Dalfsen
- 1916 overstroming Kampereiland
- Ooi en broekbossen zijn rond 1200 vervangen voor Uiterwaarden en Weide en Hooilanden

Een bos op het oude land van de Mastenbroek

Stadshager Bos

Provincie Overijssel: De bossen van Zwolle

Piet Bremer

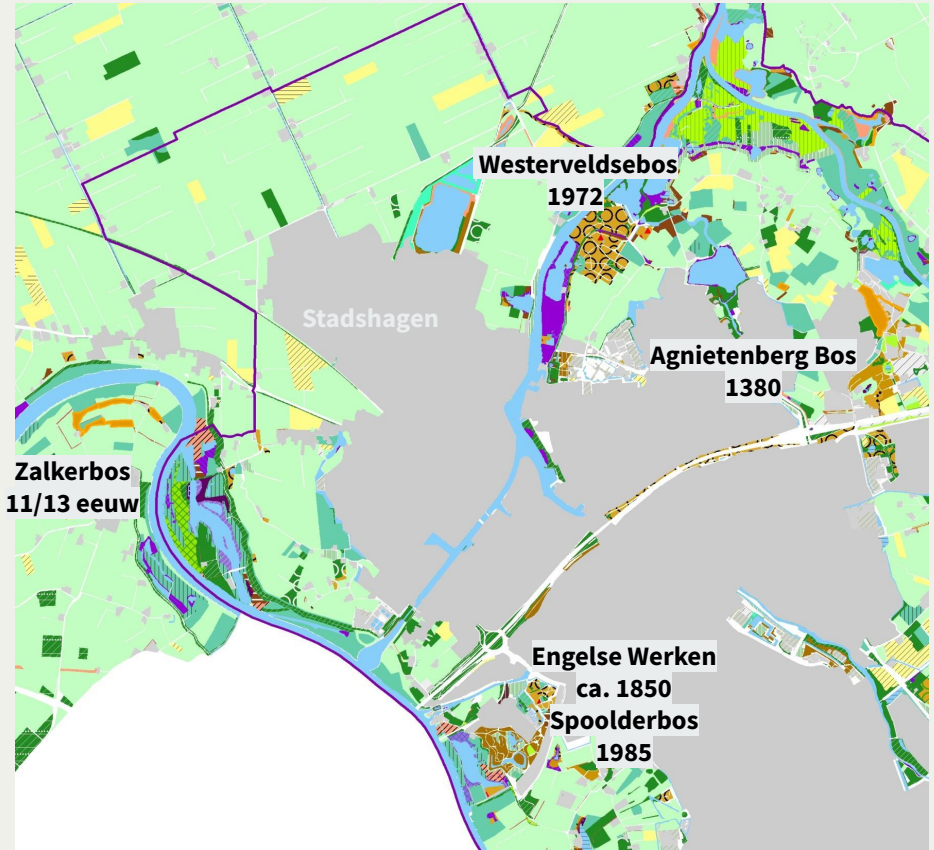
Schematische Kaart

Bossen

- Westerveldse bos, kleibos sinds 1972
- Spolderbos, kleiig zand met spoelwater
- Zalkerbos, Natura 2000

De bossen op de kaart zijn bruin

- Groene gebieden liggen Noord, Oost en Zuid van Zwolle
- Aan de westkant van Zwolle mist bos

Kleibossen in de omgeving van Zwolle

Begroeiing

- Bomen:
ES, Haagbeuk, Iep, Zomereik,
Schietwilg, Populier, Hazelaar,
Meidoorn, Gewone Vogelkers, Zoete
Kers, Linde, Zwarte Els
- Ondergroei:
Speenkruid, Varens, Geel Nagelkruid,
Look Zonder Look, Robertskruid

Diersoorten

- Vogels:
Fitis, Tuinfluiter, Vink, Zwartkop, Specht
- Zoogdieren:
Veldmuis, Rosse woelmuis, Boommarter
- Insecten:
Groot Dikkopje, Bont Zandoogje,
Sleedoornpage
- Mossen:
Gewoon Dikkopmos, Geplooid Laddermos
- Paddenstoelen:
kale Inktzwam, Haagbeukmelkzwam

Leerpunten kleibossen

- Reliëf; greppels, hoogteverschil,
bodemgesteldheid
- Bos deels nat houden
- Bosplanten en ook spontaan
- Veel variatie aan planten, ref.
Essen-Iepenbossen
- Bosranden inrichtingen met
struiken/struweel
- Kleine vakken met gelijke soorten +
mening
- Slingerende bospaden
- Inbrengen van bossoorten versneld
vestiging

Stadshager Bos

Uitkomst NatuurAtelier S1

Marieke de Keijzer, Natuur voor Elkaar - Provincie Overijssel

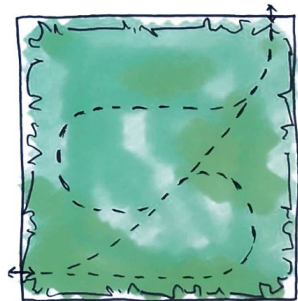
Stadshager Bos

Gemengd compact bos

Principe doorsnede

Principe plattegrond

Ruimtelijke opzet:

- compact
- echt bos gevoel
- hoge natuurwaarden, lokaal

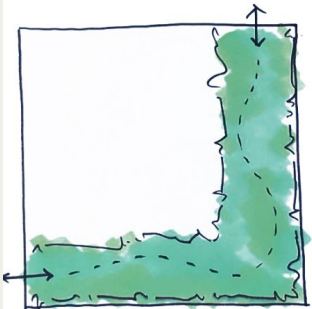
Beheer:

- beheerder
- gezamenlijke onderhoudsdagen

Netwerk van eetbare boszomen

Principe doorsnede

Principe plattegrond

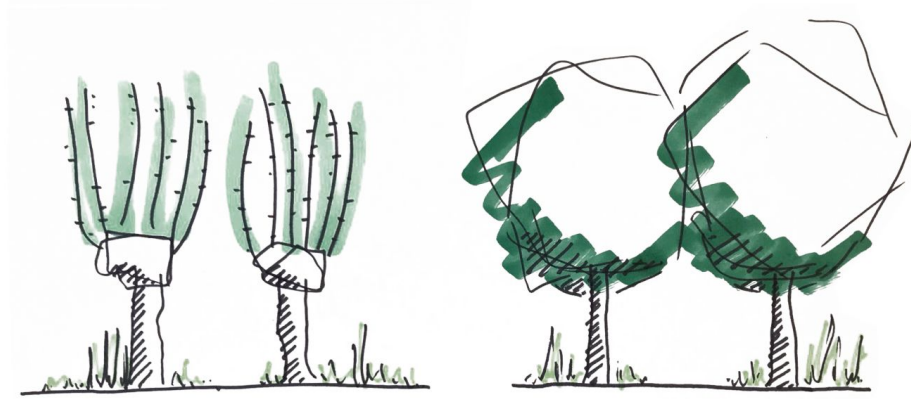
Ruimtelijke opzet:

- uitgestrekt
- zichtlijnen naar buitengebied
- hoge natuurwaarden

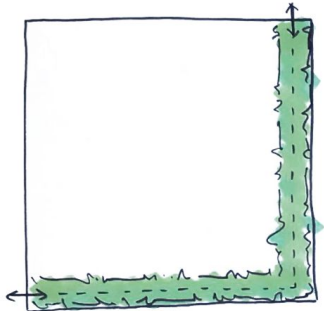
Beheer:

- beheerder
- gezamenlijk onderhoud

Bomen lanen

Principe doorsnede

Principe plattegrond

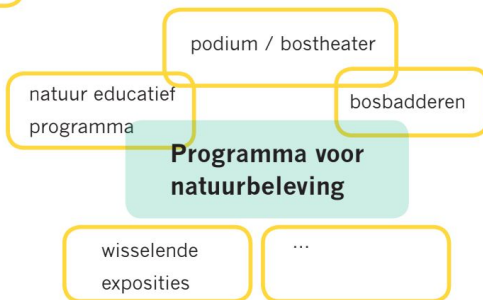
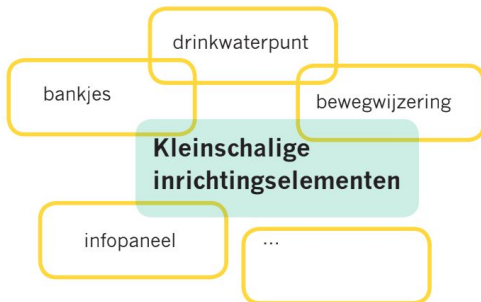
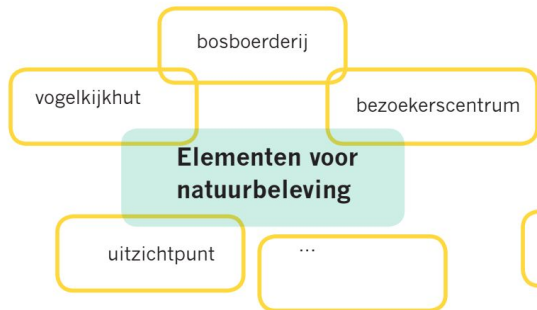
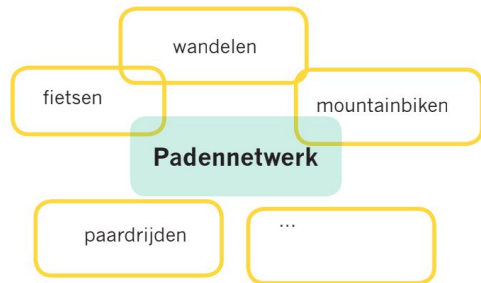
Ruimtelijke opzet:

- zeer uitgestrekt
- allure
- natuurwaarden

Beheer:

- beheerder
- gezamenlijke onderhoudsdagen

Programma en gebruik

Samenvatting NatuurAtelier

Klimaatbestendig

- Voorkeur voor bossen en lanen
- Corridor rond de wijk, en tussen IJsseluiterwaarden en wijk
- Verbindingen met bestaand groen/wandel locaties/ meerdere routes door het bos
- Delen van de opbrengst, beetje voor de mens, beetje voor de natuur
- Passend binnen het landschap

Partners

- IVN/KNNV
- Natuur Monumenten/ CO/Staatsbosbeheer
- Scholen
- Adoptie, Beheer door bewoner/stadshager groen coöperatie
- Verbinding belanghebbende partijen
- Trees for All

Rennen & zennen

- Niet te veel activiteiten
- Toegangspoort tot het bos/horeca?
- Bankjes
- Educatie/Beleving/ Doe Route kinderen / Hutten bouwen
- Toegankelijkheid mindervalide, MTB pad, Ruiterspaden
- Toerisme; horoscoop cirkel, bijzonder bomen, keltische cirkel, Doe route

Stadshager Bos

Samenwerkingsonderzoek

Samenwerkings onderzoek

Welke initiatieven zijn er in de directe omgeving actief en kunnen elkaar ondersteunen.

Voedselbos Zwolle, werken we mee samen in ons initiatief Wijkwekerij

Voedselbos 's-Heerenbroek, contact loopt

Hof van Breecamp, contact loopt

Stadsbroek Natuurlijk, contact loopt

IJsselvizier, contact loopt

NatuurAtelier, partijen nemen deel aan het atelier

Hof van Welbevinden, contact loopt

Behaalde resultaten

De stappen raket

Om de lange lijn vast te blijven houden is de stappen raket ontwikkeld.

Kleinere groene projecten die alvast gestart en uitgevoerd kunnen worden

Stadshager Bos

Inspraak bij Gemeenteraad, Lopende samenwerking met Provincie Overijssel, Zaailingen actie, Media, Stentor en RTV Oost, Onderzoek Windesheim gepubliceerd, Eerste NatuurAtelier gehouden

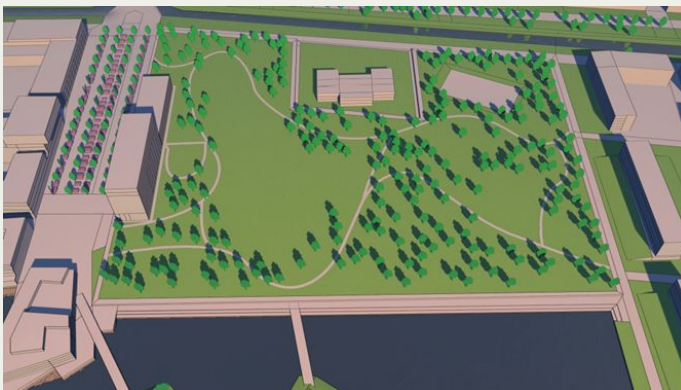
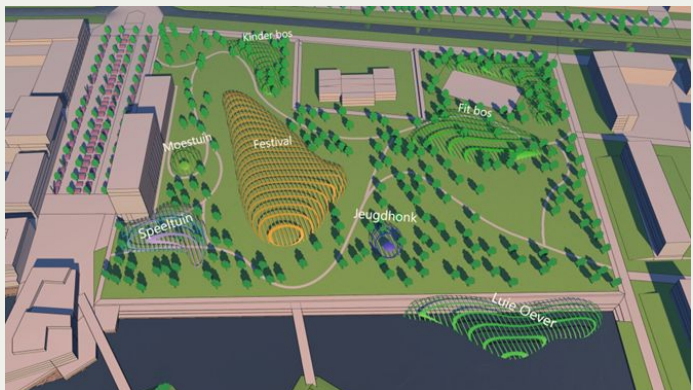
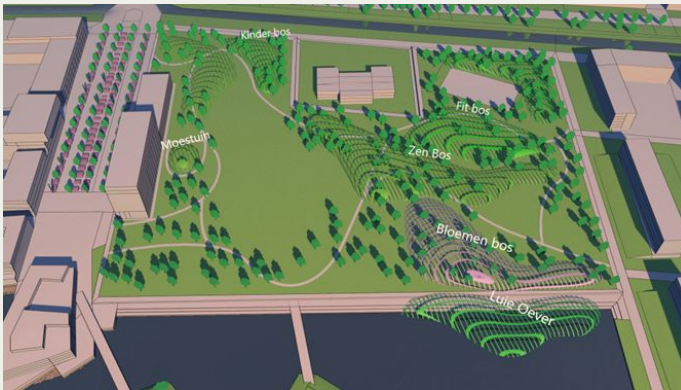
Twistvlietpark

Burgerinitiatief opgezet, bewoners bijeenkomst gehad. Eerste schetsen gemaakt. Projectleider Gemeente pakt nu op voor realisatie

In de wijk

Adoptie Twistvlietpad Knotwilgen + aanplant afgerond, onderhoud gestart.
Participatie NK Teggelwippen, handleiding: hoe vergroen ik mijn straat (gemaakt), Groenedaken aangelegd in de wijk (34.000 m2). WijkWekerij succesvol gestart (capaciteit: 17.000 bomen)

Stap 3: Vergroeningsplan Twistvlietpark

Aanpak realisatie

Viertrapsraket:

1. Opkweken kleine boompjes in eigen tuin - **Loopt**
 - a. Wijkwekerij - **Loopt**
2. Vergroening straten - **Loopt**
3. Bijplanten in de wijk - **Loopt**
4. Aanplant grote bos

Trap 2: Aanplant van struiken en bomen in de wijk in 12 weken

Dankzij ervaring met de vergroening van onze eigen straat en omliggende straten, weten we hoe we daar anderen mee kunnen helpen

Met behulp van het concept 'Buurkracht' kunnen we in 12 weken per gebiedje van 2-4 straten een vergroeningsplan maken, uitleggen wat er mogelijk is en bewoners ondersteunen in de realisatie.

Door klein te beginnen worden bewoners enthousiast en planten we een zaadje voor het grotere plaatje: een bos.

Door struiken en bomen in de wijk aan te planten vergroenen we direct waar mensen wonen, nemen we gemeentelijke en prive-terrein mee en dragen we direct bij in CO₂-en fijnstof-afvang, zuurstof, tegengaan van hittestress en wateroverlast en vergroten we de ecologische waarde.

Stap 2 Stadshager Bos: Straatvergroening video

Opzet financieringsmodel

Voor de financiering denken we aan meerdere bronnen

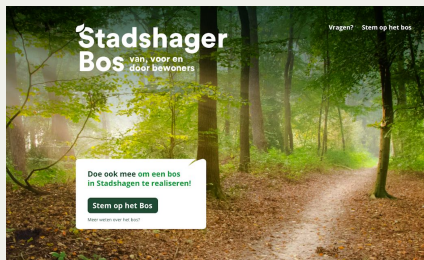
- Compenseer je eigen CO2 lokaal en plant zelfs je eigen bomen of laat dat door ons doen
- Provincie Overijssel met het project 'Iedereen een boom' / 'natuur voor elkaar'
- Fondsen voor de vergroening van Nederland
- Bewoners van Stadshagen die een bijdrage willen leveren via crowdfunding
- Trees for All is bereid de financiering van bomen en plantgoed op zich te nemen
- Rijkswaterstaat heeft voor compensatie 1,2 miljoen euro beschikbaar
- Organisaties zoals Land van Ons die stukken land opkopen
- Bijdrage van Gemeente Zwolle die bespaard is tijdens de realisatie van Stadshagen
- Rabobank vanwege ons coöperatieve karakter

Mogelijke toekomst pijlers

Waaraan gedacht kan worden ter uitbreiding

- Social enterprise die mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt functies geeft in het bosbeheer
- Sportfaciliteiten in het bos zoals MTB paden
- Samenwerking met organisaties voor beheer voedselbos, tiny houses community, etc.
- Horeca
- Klimbos (dat duurt wel even :))

Posters, website, socials

Het Stadshager Bos: een bos van en voor bewoners. Om te wandelen, te spelen, je hond uit te laten en meer.

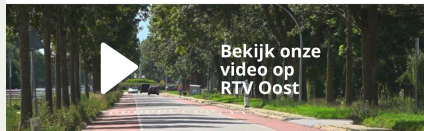
Al enige tijd zijn buurtbewoners samen bezig om in samenwerking met de Gemeente Zwolle, Provincie Overijssel en Landshof Opvoed te komen tot een plan en idee voor het Stadshager Bos. Belangrijk is om dat bewoners trappen en dat het bos van en voor toekomstige generaties is. Doe je mee?

Stem op het Bos

Bomen zijn waardevol. Niet alleen nu, maar ook in de toekomst. En bovendien kunnen ze in veel opzichten voor een temperatuurstuiking van 1 °C in de buurt van de bomen, en 0,5 tot 1,0 °C per jaar om te bouwen. Dit ligt en zorgt voor 2.000 tot 2.500 liter water op.

Bron: Wageningen University

Het Stadshager Bos is een vrijwillig bewonersinitiatief met als doel het vergroenen van Stadshagen en de stad Zwolle.

Heb je een vraag?
Mail je vragen naar: info@stadshagerbos.nl
of bel 0442 23011
Stadshagerbos

Jouw idee is welkom!
Alleen de formele situatie als je mee wilt
komen en wilt weten hoe het er uit en een
heel voor het bos.

Ik doe mee!

IK WIL EEN BOS

in Stadshagen

Jij ook? Steun ons:

Ga naar bit.ly/ikwileenbos of scan de code:

Download de raamposter

Ga naar bit.ly/ikwildeposter of scan de code:

Stadshager Bos

Stadshager Bos Organisatie

Vrijwilligers en partners

Partners

- Gemeente Zwolle
- Provincie Overijssel
- Nationaal Landschap
- Scholen
- Verspreiders zaden

Betrokkenen

- Omwonenden
- Inwoners Stadshagen en Westenholte
- Ecologisch adviseurs

Kernteam

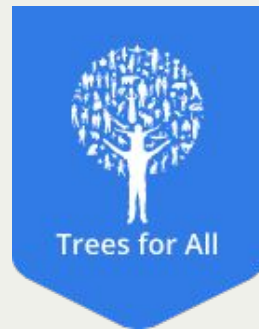
- Bewonersteam (23 personen)
- Vrijwilligers (371 personen)
- Adviseurs

Partners en aansluiting

Partners in Zwolle

Potentiële partners

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Milieu

STRUIKROVEN

We zijn onderdeel van of sluiten aan bij de volgende partners en/of initiatieven

Gemeente Zwolle

- Sessies over omgevingsvisie eind 2020
- Gesprekken met wijkbeheer
- Inspraakmoment in de gemeenteraad
- Zienswijze op omgevingsvisie ingediend ([p. 214](#))

Gebiedscoöperatie IJsseldelta

- Afstemming voor inpassing Stadshager Bos en algemene vergroening in plannen

Provincie Overijssel

- Sessies tussen bewoners en Provincie: hoe kan Overijssel beter bewonersinitiatieven faciliteren
- Sessies voor betere aansluiting bij de omgeving

Stadshager Bos

Bronnen

Bronnen conceptplan Stadshager Bos

- <https://www.ad.nl/ad-werkt/dit-is-de-makkelijkste-manier-om-stress-tegen-te-gaan~a11c916c/>
- <https://www.oudekerstversiering.nl/history/publicatie/stadshagen.htm>
- <https://indebuurt.nl/denhaag/nieuws/schaduw-en-minder-heet-zoveel-bomen-staan-er-in-jouw-wijk~139402/>
- <https://edepot.wur.nl/351459>
- <https://www.wur.nl/en/newsarticle/Resource-Urban-vegetation-makes-heat-bearable.htm>
- <https://www.sustainabletravelireland.ie/10-things-learned-david-attenboroughs-life-planet-documentary/>
- Fiscale aspecten bosperceel: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Bosperceel>

Stadshager Bos

Laten we van start gaan!